

УДК 811.161.2'0+811.161.2'28

В. М. Титаренко,
кандидат філологічних наук, доцент
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)
ktytar@ukr.net
ORCID: 0000-0003-1599-9964

ЗАПОЗИЧЕННЯ З РОМАНСЬКИХ МОВ У ПІВНІЧНОУКРАЇНСЬКИХ ПАМ'ЯТКАХ XVI–XVII СТ.

У статті проаналізовано запозичення з романських мов, котрі функціонували в північноукраїнських пам'ятках XVI–XVII ст. ділового стилю. Описано тематичні групи лексики, наповнені аналізованими іношомовними елементами, виявлено семантичні процеси, що відбувалися в цих словах (розширення, звуження, переінтеграція семантики), простежено їх подальший розвиток в українській мові загалом й північноукраїнському наріччі зокрема.

Ключові слова: пам'ятка, запозичення, етимологічне джерело, лексико-семантичний варіант, романіزم, румунізм.

Постановка проблеми. В українському мовознавстві проблема запозичень не є новою, малодослідженою, вивчали її різноаспектно: результати мовних контактів (поява тюркізмів, полонізмів, германізмів, латинізмів, мадяризмів тощо); вплив запозичень у різні мовні періоди; жанрово-стилістичне функціонування запозиченої лексики. Цим питанням присвячено як окремі монографічні, дисертаційні розвідки, статті, так і праці, опосередковано дотичні до проблеми. Однак сьогодні поставлена проблема через свою широту, різносторонність вивчення є актуальною і має практичне та теоретичне значення: потреба в словнику запозиченої лексики, вироблення єдиної методології дослідження запозичених лексем, виявлення й установаження реального відсотка запозичень в українській мові в різні періоди.

Аналіз досліджень і публікацій. Запозичена лексика української мови неодноразово ставала об'єктом вивчення, зокрема проникнення іношомовних слів у староукраїнський період досліджували Л. Гумецька, М. Рогаль, В. Русанівський, І. Шаровольський, Д. Шелудько, С. Грабець, М. Карплюк, В. Курашкевич, Т. Лер-Сплавинський, М. Лесів, Й. Сятковський, С. Урбанчик С. Гриценко та багато інших. Вплив романських мов принагідно чи спеціально висвітлювали І. Огієнко, С. Дель Гаудіо та ін. Більш детально ознайомитися зі списком літератури з цієї проблематики можна в монографії С. Гриценко [1: 334–412].

Мета статті – проаналізувати запозичення з романських мов, які функціонували в північноукраїнських пам'ятках ділового стилю XVI–XVII ст., виявити тематичні групи, наповнені романізмами, з'ясувати їх семантичні особливості та простежити подальший розвиток в українській мові.

Виклад основного матеріалу. У північноукраїнських актових книгах XVI–XVII ст. функціонували запозичення з багатьох мов, різних тематичних пластів, використовувалися іношомовні назви як на позначення предметів, відповідників яким не було в українській мові, так і з'являлися дублети питомим номерам. За нашими спостереженнями, найбільший вплив на староукраїнські тексти ділового стилю північноукраїнського наріччя мали польська, латинська, німецька мови, відчутними також були тюркські, чеська, грецька. У невеликій кількості представлені запозичення з романських мов, зокрема з італійської, французької, які потрапляли до староукраїнських пам'яток переважно через посередництво інших мов, зокрема польської, німецької; по одній лексемі засвідчено в студійованих джерелах з іспанської та румунської.

Запозичення можна аналізувати за історичним (з якої мови безпосередньо потрапило слово до мови-реципієнта) та етимологічним (у якій мові слово утворилося) джерелами. У наших студіях характеризуємо за етимологічним джерелом, який перебаचाє врахування мови-джерела запозичення та мов-посередниць, тому лексеми, запозичені через посередництво польської мови з інших, відокремлюються від власне полонізмів, наявність польського, чеського тощо відповідника свідчить про можливий, але не єдиний шлях проникнення цих слів до української мови.

Вибираючи слова романського походження, зіткнулися з проблемою розмежування італізмів і слів, запозичених з французької мови, а також не завжди є чітка межа між романізмами та латинізмами, зумовлено це тим, що багато слів мають спільний корінь і форму в латинській і французькій та італійській мовах, оскільки саме латинь у минулому була основою цих мов.

Найбільшу кількість досліджуваних слів віднесли до **назв тканин і виробів з них, різних видів одягу, прикрас та оздоблення до нього, взуття.** Це назви речей, які переважно належали представникам заможних верств населення, одяг був всіляких видів, виготовлений із різної тканини, різноманітно оздоблений. Еволюція таких лексем на північноукраїнських землях була різною: одні вийшли з ужитку разом із реалією, яку вони позначали, інші функціонують і нині в поліських говірках, а частина почала позначати інші реалії, від окремих слів засвідчено похідні утворення. Із проаналізованого

матеріалу впливає, що в становленні аналізованої тематичної підгрупи велику роль відігравали запозичення з різних мов, зокрема й романських. До слів італійського походження належить *ко(л)дра*: ... *побра(л) и кэва(л)то(вне пограби(л) ... посте(л) – подушо(к) атласовы(х) три, престира(д)ло ру(б)ковое зь фа(р)ботами, ко(л)дру – тая по(с)те(л) ко(и)товала золоты(х) по(л)ски(х) се(м)десять* (Житомир 1605, ДМВН: 47); (Житомир 1650, ДМВН: 193) (п. *koldra*, свн. *kolter*, іт. *coltra* [2: II: 482]) 'ковдра', звукова зміна *ltr > ldr* відбулася на польському ґрунті [3: 245]. У студійованих пам'ятках слово виявлено з одним значенням, хоч у XVI–XVII ст. воно було полісемічним: крім зазначеного, мало семантику 'білизна для спання', 'простирадло' [4: 14: 173]. Лексема без семантичних змін успадкована українською мовою, але в подальшому в слові відбулися фонетичні процеси відповідно до законів мови-реципієнта. Один раз у текстах ужито назву *саянь*: *Скрыню великую черную з шатами, в которой дей было: саянов оксамитных чотыри: оден черного оксамиту рытого з трема брамами злотоглавыми* (Володимир 1573, АрхЮЗР 8 / III: 245) (п. *sajan*, іт. *sojone* [5: 294]) 'жіночий плащ', лексема зі зміненою семантикою функціонує в сучасних польських говірках: *саян* 'картата домоткана вовняна спідниця, андарак', 'спідниця зі смугастою матерією' [6: 145]; 'домоткана вовняна спідниця', 'домоткана полотняна спідниця' [7: 179]. Засвідчено одиничний випадок уживання номена *чамара*: *чамара бруна(т)ная фале(н)дышова, шлямми по(д)шитая, которая, де(и), коштовала злоты(х) соро(к)* (Житомир 1609, ДМВН: 125) (п. *czamara*, ісп. *camarra*, іт. *cimarra* [8: I: 214]) 'верхній чоловічий одяг подібний до куртки', лексема з розширеною семантикою функціонує в середньопольських говірках: *чемара* 'теплий одяг на ваті', 'довгий чоловічий одяг у вигляді свити з брижами в стані' [6: 169], а в західнопольських виявлено похідне демінутивне утворення *чешмерка* 'різновид верхнього одягу з овечого сукна (свити), що розрізнявся кроєм', 'верхній довгий одяг із тканини фабричного виробництва' [7: 34, 181]. Із італійської або французької походить номен *пасамань*: ...*сукня белоголо(в)ская с пасамано(м) оксамитны(м)* (Житомир 1650: 194) (п. *pasamon*, іт. *passamano* 'позумент', фр. *pasamon* 'тс.' [2: IV: 303–304]) 'тасьма для обшивання одягу'. У польських говірках назва вживається зі значенням 'смуга на шкірі від удару батоном або палицею; подряпина' [9: II: 29]. Лексема *се(р)вета*: *штуку полотна, обрусь, тузин серветь, ззерцadlo и пару рукавиць дадутъ...* (Володимир 1635, ТУ: 303) (п. *serweta*, іт. *servito* [10: 486]) 'серветка' зберігається в західнопольських говірках із значенням 'настильний' [9: II: 141]. Італійського джерела сягають слова, які в подальшому вийшли з активного вжитку: *буратиць*: *патрхилев два буратику злотокового* (Луцьк 1621, АрхЮЗР 1/6: 502) (стп. *burat*, фр. *burat*, іт. *buratto* [4: 3: 97]) 'узорчаста декоративна тканина'; *манеля*: ...*в трете(м) деяме(н)то(в) чески(х) ки(л)ка, манеле, в которы(х) было камене(и) рубино(в) осмь и пере(л) шесна(д)ца(т)* (Володимир 1599, ТУ: 231) (п. *manela*, іт. *maniglia* [10: 321]) 'жіночий браслет'; *товалня, тувалня*: *тува(л)ня ру(б)ковая з ли(ш)твами, куплена за по(л)третья золото(е)[о] по(л)ского* (Житомир 1605, ДМВН: 36, 47) (п. *towalja, tuwalja*, іт. *tovaglia* [10: 574]) 'широкий рушник'; *ферить*: ...*одданья и верьненья презь вашу милость поводовой стороне тканьки перьловое, старосвѣицькое, зь феритами счиро золотыми* (Володимир 1638, АрхЮЗР III/1: 364) (п. *feret*, іт. *feretto* [5: 336]) 'пряжка'; *штаметъ*: *о(т) постава штамету – гроше(и) двана(д)ца(т)* (Луцьк 1569, ТУ: 141) (п. *sztamet*, іт. *stame/stamento* [10: 555]) 'гатунок шерстяної тканини'.

Із французької до цієї групи належить частовживане *боты / буты*: *А на другомъ возе зна(и)шли: ... боты сафиновые похожалые...* (Луцьк 1565, ТУ: 112); (Житомир 1590, АЖГУ: 53; Житомир 1605, ДМВН: 58; Житомир 1650, ДМВН: 193) (п. *buty, bot*, стч. *bot*, фр. *botte* [3: 48]) 'чоловіче й жіноче взуття, боти', номен активно використовується в польських говірках, зокрема в середньопольських: *боти* 'високе гумове взуття, яке взувають на черевики в негоду або взимку', 'гумові чоботи', 'гумові чоботи з короткими халявами', 'жіночі гумові чоботи з короткими халявами, з каблуками, часто збоку застібнуті на кнопку', 'високі гумові калоші', 'обшите хутром невисоке гумове взуття', 'черевики', 'важкі теплі чоботи', 'дитячі або жіночі напівчеревики', 'короткі шкіряні чоботи', тут засвідчено також похідні утворення *ботик, ботинки* [6: 22] та західнопольських: *бути* 'дерев'янки: взуття на дерев'яній підшві зі шкіряним верхом' [7: 170]. Французької сягає слово *гарусь*: *о(т) штуки гарусу – гроше(и) десе(т)* (Луцьк 1569, ТУ: 142) (п. *haras/garasz*, свн. (*h*)*arraz*, від фр. особової назви *Arras* [8: I: 518–519]) 'гатунок кольорової шерстяної тканини, виготовленої в м. Аррас (суч. Франція)', яке не успадкувалося в українській мові.

Виявлене одне запозичення з іспанської мови: *фарботы: престира(д)ло ру(б)ковое зь фа(р)ботами* (Житомир 1605, ДМВН: 47) (стп. *farbot, forbot*, ісп. *farpado* [10: 125]) 'бахрома' у подальшому вийшло з активного лексику української мови.

У текстах пам'яток уживаються романські запозичені **назви їжі, напоїв**. Використовується одна лексема давньоіталійського походження – *ма(л)мазея, ма(л)мазья*: *о(т) куфы му(ш)кателу, ма(л)мазе(и) и вина – по злотому че(р)леному* (Луцьк 1569, ТУ: 141); (Володимир 1624, ТУ: 273) (п. *malmazja*, діт. *malvasia* [8: II: 131]) 'гатунок грецького та італійського вина' та одна румунського – *бриньдза*: *бриньдзы куньвы дви взели* (Житомир 1635, АЖГУ: 161) (стп. *bryndza*, рум. *brînză* [10: I: 83]) 'овечий сир', останній номен зберігається в сучасній українській мові без зміни семантики, у літературному варіанті відбулося спрощення звукосполуки ндз → нз (*бринза*, діал. *бриндза*) [11: 1: 236].

Військова лексика теж поповнювалася запозиченнями з італійської та французької мов, зокрема до цієї групи віднесли італізм *ко(р)нетъ*: *панове поручники одень козацкое а другий дракганское компани, тотъ зъ хорогвою Польскою, а овъ зъ корнетомъ Немецкимъ, скочивши до брамы и браму выбивши, вуйшли* (Володимир 1645, АрхЮЗР 3/І: 392); (Житомир 1646, АрхЮЗР 6/І: 541–542 [Цит. за: 4: 15: 22]) (п. *kornet*, франц. *cornet*, іт. *cornetta* [8: І: 797]) 'корнет: загін кінноти'. Згодом у слові відбулася переінтеграція семантики: 'у царській армії – перший офіцерський чин у кавалерії, що відповідав підпоручикові в піхоті, а також особа, що мала такий чин; хорунжий' [11: 4: 294], нині номен належить до пасивного словника нашої мови. Виокремлено кілька слів на позначення **вогнепальної і холодної зброї, її деталей**: французького джерела сягають слова *карабинъ*: *...кзвал(л)то(в)не пре(з) челя(д)ника свое(го) вытя(з)ну(л)...* у *Петра Сторожа – карабинъ, купены(у) за золоты(х) пя(т)на(д)це(т)* (Володимир 1628, ТУ: 285) (п. *karabin*, нім. *karabin(er)*, франц. *carabine* [8: І: 630]) 'рушниця з коротким стволом' (у сучасному вжитку перебуває без зміни семантики 'гвинтівка полегшеної ваги, з коротким дулом' [11: 4: 99]). Лексема *пета(р)да*: *...теперешние проте(с)тующие... мели и(м) а(р)мату и(х) воє(н)ную всю, то е(ст): дѣ(л) десе(т) оправи(т), пороху и олову до нее да(т), также пета(р)ды уроби(т)* (Житомир 1618) [12: 107] (п. *petarda*, фр. *pétarde* (з прованс. *petarrada*) [8: ІІ: 533–534]) 'гармата для розбивання стін' зазнала розширення семантичних варіантів і на сучасному етапі є багатозначною: 'старовинний розривний снаряд у вигляді металевої посудини, наповненої порохом', 'сигнальний розривний снаряд, який кладуть на колію, щоб зупинити поїзд у разі небезпеки', 'наповнений порохом паперовий снаряд, що використовується для феєрверку' [11: 6: 343]. Поширеним в аналізований період був номен *пистолетъ*: *При которомъ збитью, зморьдованью... суть побраные и кзвалътовне пограбленые, а меновите: ... пистолетовъ пару за золотыхъ тридцетъ* (Володимир 1627, ТУ: 279); (Житомир 1635, АЖГУ: 136) (п. *pistolet*, фр. *pistolet* є демінутивною формою від *pistole* 'пістолет' [2: ІV: 416]) 'пістолет', який без значних семантичних змін уживається в сучасній українській мові. Запозичення *рапира*: *...теды выше(и) помененые при(н)ципалове с помо(ч)никами своими... кзвал(л)товне и поту(ж)не в ки(л)кадеса(т) человека з розными бронями, шпадами и рапирами, и килефами напа(д)ши, оны(х) побили...* (Володимир 1638, ТУ: 309) (нім. *Rapier*, франц. *rapière* [2: V: 27]) 'зброя з довгим і гнучким клинком та держак' у процесі розвитку не зазнало відчутних семантичних змін: 'колюча зброя з довгим і гнучким чотиригранним клинком та держак'ом; тепер використовується тільки в навчальному та спортивному фехтуванні' [11: 8: 452]. З італійської мови запозичено номени *дарда*: *всѣхъ зъ оружемъ rozmaитымъ вахтарскимъ, то естъ зъ шефелинами, зъ усписами, зъ дардами // зъ рогатинами... безъобронного чоловѣка... збили* (Володимир 1598, АрхЮЗР 3/І: 142–143) (стп. *darda*, *dard*, фр. *dard*, іт. *dardo* [10: 85]) 'дарда: спис на дерев'яному держак'у', який згодом став архаїзмом, та *мушкетъ*: *...з великою гарьматою, з дѣлами, з гако(в)ницами, з ручницами, з мушкетами, сага(й)даками, с копѣями, рогатинами, а з и(н)шими бронями...* (Житомир 1609, ДМВН: 161); (Житомир 1635, АЖГУ: 128, 179; Київ 1643, ДМВН: 237) (п. *muszkiet*, іт. *moschetto* [2: ІІІ: 544]) 'мушкет', який перейшов на периферію, оскільки позначає 'старовинну гнотову рушницю великого калібру' [11: 4: 834].

Усі з вищепроаналізованих лексем романського походження відсутні в Словнику староукраїнської мови XIV–XV ст., що свідчить, що вони проникали в XVI–XVII ст. разом із предметами, які позначали.

Висновки. Проаналізований нами матеріал засвідчив, що слів романського походження в староукраїнських пам'ятках ділового стилю, писаних на Поліссі, порівняно з полонізмами, латинізмами, германізмами, тюркізмами не багато. Наповненість тематичних груп обмежена, насамперед, це побутова лексика (назви тканин й виробів із них; прикраси, поодинокі взуття), військова лексика (назви зброї), спорадично назви їжі та напоїв (вина). Запозичення з цих мов представлені конкретно лексикою, що свідчить про те, що проникали вони разом із реалією, яку позначали. На основі лексикографічних джерел встановлено, що з'являлись ці номени переважно через посередництво інших мов (польської, німецької тощо). Потрапивши в староукраїнську мову, адаптовані романізми зазнавали тих само процесів, що й питома лексика, зокрема активно вживані слова розширювали, звужували семантику; після зникнення реалії, відходили на периферію (архаїзувались), частина з певними семантичними змінами нині зберігається в північноукраїнському наріччі.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ ДЖЕРЕЛ

АЖГУ – Акти Житомирського гродського уряду: 1590 рік, 1635 рік / Підгот. до вид. В. М. Мойсієнко. – Житомир, 2004. – 256 с.

АрхЮЗР – Архив Юго-Западной России, издаваемый Комиссией для разбора древних актов. – К., 1859 – 1914.

ДМВН – Ділова мова Волині і Наддніпрянщини XVII ст.: Зб. док. / Підгот. до вид. В. В. Німчук, В. Русанівський та ін. – К. : Наукова думка, 1981. – 316 с.

ТУ – Торгівля на Україні, XIV – середина XVII століття: Волинь і Наддніпрянщина / АН УРСР. Археограф. комісія та ін. ; упор. В. М. Кравченко, Н. М. Яковенко. – К. : Наукова думка, 1990. – 408 с.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Гриценко С. П. Динаміка лексики української мови XVI–XVII ст. / Світлана Павлівна Гриценко. – К. : ККМ, 2017. – 936 с.
2. Етимологічний словник української мови: / За ред. О. С. Мельничука : В 7-ми т. – К., 1982 – 2012. – Т. 1–6.
3. Boryś W. Słownik etymologiczny języka polskiego / Wiesław Boryś. – Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2005. – 863 s.
4. Словник української мови XVI – I половини XVII ст. – Вип. 1–16. – Львів, 1994–2013.
5. Булыка А. М. Даўнія запазычанні беларускай мовы / А. М. Булика. – Мінск : Навука і тэхніка, 1972. – 384 с.
6. Гримашевич Г. Словник назв одягу та взуття середньополіських і суміжних говірок / Г. Гримашевич. – Житомир, 2002. – 184 с.
7. Пономар Л. Г. Назви одягу Західного Полісся / Л. Г. Пономар. – К.: 1997. – 182 с.
8. Bańkowski A. Etymologiczny słownik języka polskiego / A. Bańkowski. – Warszawa, 2000. – Т. 1–2.
9. Аркушин Г. Словник західнополіських говірок: у 2-х тт. / Григорій Аркушин. – Луцьк : Редакційно-видавничий відділ "Вежа" Волинського державного університету ім. Лесі Українки, 2000.
10. Brückner A. Słownik etymologiczny języka polskiego / A. Brückner. – Kraków : Wiedza Powszechna, 1957. – 806 s.
11. Словник української мови : В 11-ти т. – К., 1970–1980. – Т. I–XI.
12. Білоус Н. О. Нове джерело до історії взаємовідносин київських ремісників замкової та магістратської юрисдикції / Н. О. Білоус // Архіви України. – 1997. – № 1–6. – С. 101–107.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Hrytsenko S. P. Dynamika leksykonu ukraińskoi movy XVI–XVII st. [Dynamics of Ukrainian Lexicon of the XVI–XVII Centuries] / Svitlana Pavlivna Hrytsenko. – K., 2017. – 934 s.
2. Etymolohichnyi slovnyk ukrayins'koi movy [Etymological Dictionary of the Ukrainian Language] / Za red. O. S. Melnychuka : V 7-my t. – K., 1982 – 2012. – T. 1–6.
3. Boryś W. Słownik etymologiczny języka polskiego [Dictionary Etymological of the Polish Language] / Wiesław Boryś. – Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2005. – 863 s.
4. Slovnyk ukraińskoi movy XVI – I polovyny XVII st. [Dictionary of the Ukrainian Language of the XVI – I Half of the XVII Century]. – Vyp. 1–16. – L'viv, 1994–2013.
5. Bulyka A. M. Daŭniya zapazychanni belaruskay movy [Old Borrowings in Belarusian Languages] / A. M. Bulyka. – Minsk : Navuka i tékhnyka, 1972. – 384 s.
6. Hrymashevych H. Slovnyk nazv odyahu ta vzuttia seredn'opolis'kykh i sumizhnykh hovirok [Dictionary of Clothes and Shoes of Middle Polissya and Adjacent Dialects] / H. Hrymashevych. – Zhytomyr, 2002. – 184 s.
7. Ponomar L. H. Nazvy odyahu Zakhidnoho Polissya [Names of Clothes in Western Polissya] / L. H. Ponomar. – K. : 1997. – 182 s.
8. Bańkowski A. Etymologiczny słownik języka polskiego [Etymological Dictionary of the Polish Language] / A. Bańkowski. – Warszawa, 2000. – T. 1–2.
9. Arkushyn H. Slovnyk zakhidnopolis'kykh hovirok : u 2-kh tt. [Dictionary of Western-Polish Dialects: in 2-t] / Hryhorii Arkushyn. – Luts'k : Redaktsiyno-vydavnychyy viddil "Vezha" Volyns'koho derzhavnoho universytetu im. Lesi Ukrainky, 2000.
10. Brückner A. Słownik etymologiczny języka polskiego [Dictionary Etymological of the Polish Language] / A. Brückner. – Kraków : Wiedza Powszechna, 1957. – 806 s.
11. Slovnyk ukrayins'koyi movy: V 11-ty t. [Dictionary of the Ukrainian language: In the 11th century]. – K., 1970–1980. – T. I–XI.
12. Bilous N. O. Nove dzherelo do istorii vzaiemovidnosyn kyivs'kykh remisnykiv zamkovoï ta mahistrat's'koi yurysdyktsiyi [A New Source for the History of Relations between Kyiv Artisans of the Castle and Magistrates' Jurisdictions] / N. O. Bilous // Arkhivy Ukrainy [Archives of Ukraine]. – 1997. – № 1–6. – S. 101–107.

Тытаренко В. Н. Заимствования из романских языков в североукраинских памятниках XVI–XVII вв.

В статье проанализированы заимствования из романских языков, которые функционировали в Североукраинских памятниках XVI–XVII вв. делового стиля. Описаны тематические группы лексики, наполненные анализируемыми иноязычными элементами, обнаружены семантические процессы, происходившие в этих словах (расширение, сужение семантики), прослежено их дальнейшее развитие в украинском языке вообще и в североукраинском наречии.

Ключевые слова: памятник, заимствования, этимологический источник, лексико-семантический вариант, романизм, румынизм.

Tytarenko V. M. Borrowings from Romance Languages in the Northern Ukrainian Monuments of the XVI–XVII Centuries.

Borrowing is one of the most productive ways of expanding the vocabulary of any language. These questions are devoted to individual monographs, dissertations, articles and works indirectly touching the problem. However, today there is a need for a dictionary of borrowed vocabulary, the development of a unified methodology for the

study of borrowed tokens, the detection and establishment of a real percentage of the borrowings in the Ukrainian language at different periods.

Different ways of the descriptive method have been used, by means of observations tokens of foreign origin have been discovered, with the help of methods of generalization and classification. In the article selected borrowings are distributed according to thematic groups and the interpretation of observation results is also used. We also used applying techniques of comparable and comparative-historical method.

The material that was analyzed by us has shown that borrowings from the Romance languages in the old Ukrainian monuments of business style, written in Polissya, in comparison with the Polonisms, Latins, Germanisms are not so many. The content of the thematic groups is limited, first of all, it is a household vocabulary (the names of fabrics and articles of them, ornaments, singly shoes), military vocabulary (the names of weapons), sporadically the names of food and drinks (wine). Borrowings from these languages are represented by a specific vocabulary, which testifies to the fact that they penetrated together with the reality that was designated. On the basis of lexicographic sources, it was established that these terms appeared mainly through the intermediation of other languages.

Having fallen into the old Ukrainian language, adapted romanisms were subjected to the same processes as the specific vocabulary, in particular the active words used to be expanded, the narrowing of semantics; after the disappearance of reality, went to the periphery (archaic), part with certain semantic changes is now preserved in the north-Ukrainian dialect.

Key words: *monuments, loanword, etymological source, lexico-semantic variant, romanisms, romances.*